

Hogyan vihetünk életet az énekbe?

Életképek a 20. század példamutató zenepedagógus egyéniségeinek pályájáról – Bárdos Lajos és Deák-Bárdos György¹

Döbrössy János

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszék

Absztrakt

A század közepén az addig virágzó egyházzenei, zeneszerzői pálya egyik napról a másikra teljesen háttérbe, szinte ismeretlenségbe szorul, átalakul. Az általa komponált, addig az ország sok nagy templomában vasárnapról vasárnapra felhangzó művek eltűnnek a zenei köztudatból. Ugyanakkor családi dokumentumok bizonyítják, hogy sok országban, köztük Amerikában is bemutatták és énekelték miséit, motettáit. A 20. éven át felépített koncepción alapuló zenei-sorozatok folytatódtak, de a művek az íróasztalfiókban maradtak. Kizárólag családi archívumban fellelhető kéziratokból és fényképekből mutat érdekes életképeket a tanulmány 20. századi példamutató zeneszerző-zenepedagógus egyéniségek pályájáról.

Kulcsszavak: Bárdos Lajos, Deák-Bárdos György, oral history, zenetörténet, zenepedagógia

Nehéz, sőt majdnem lehetetlen feladat számomra a 120 éve született Bárdos Lajos szinte felfoghatatlanul sokoldalú pályájához, életútjához bármit is hozzátenni. Főképp ebben a közegben, ahol rokonai, tanítványai, tisztelői ülnek, akik rengeteg közvetlen, személyes emlékkal rendelkeznek. Jómagam alig találkoztam vele, néhány alkalomra emlékszem, amikor eljött az ifj. Sapszon Ferenc által vezetett *Musica Sacra* énekkar próbájára, s már jelenlétével lenyűgözött mindenkit. 1984-ben diplomáztam a Zeneakadémián, két évvel halála előtt, az egyik darabom a *Libera me* volt, amit addig nem volt alkalmam élőben hallani, de a kotta első pillanattól kezdve megragadott. Azt tanácsolták, küldjek Tanár Úrnak meghívót diplomakonzertünkről, biztosan el fog jönni. El is jött, ott ült a tanári páholyban, ahova nem is mertem

¹ *Hogyan vigyünk életet az énekbe? – A XX. század példamutató egyéniségei: Bárdos Lajos és Deák-Bárdos György.* című előadás (2019.09.18-án az Életet az énekekbe. Konferencia Bárdos Lajos születésének 120. évfordulójára.) írott, átdolgozott változata.

felnézni. A hangverseny után is csak messziről láttam, rokonai kíséretében. Valaki mesélte utólag, látszott rajta, hogy nem volt elégedetlen az előadással, de hozzátette, érződött, hogy nem éltem át a háború borzalmait. Ez nagyon megmaradt bennem. (1. és 2. kép)

1–2. kép

Bárdos Lajos 1899–1986; az 50 éves Deák-Bárdos György 1905–1991

Friss diplomás karnagyként a véletlen folytán a család egy másik nagy egyéniségéhez kerülhettem közelségbe fokozatosan. Egy ismerősöm megkérdezte, nincs-e kedvem egy templomi kórust vezetni, mert most hagyta ott őket a karnagyuk. Sokféle munkám mellett végül is elvállaltam. A krisztinavárosi *Havas Boldogasszony* templom kórusa volt az, ahol a kórustagok nem a legifjabb korosztályhoz tartoztak, fiatalításra nem volt sok remény, mert a diákmisén Szendrey Janka vezetett egy szkolát, a fiatalok – érhetően – oda mentek. Kórusomnak egyébként hatalmas repertoárja volt, aminek segítségével a kéthetenkénti szolgálatot teljesíteni tudtuk. A szolgálat teljes misék és néhány motetta előadását jelentette, a nagyobb ünnepeken a változó részeket is – *Introitus, Graduale, Offertorium, Communio* – énekeltük. Újabb műveket alig tudtam tanítani, mert a misék ismétlése, frissítése időnk nagy részét lekötötte.

Büszkén mesélték, hogy olyan karnagyaik voltak, mint Deák-Bárdos György, Czigány György (ők mindkettőt Gyurka néven emlegették), akikhez sok nagyszerű élménnyel kötődtek. Rádiófelvételeik voltak, énekeltek a Zeneakadémián, más templomokban. Egyik fő tenoristám Deák-Bárdos György közeli jó barátja volt. Mesélte, hogy énekelt a pesti *Jézus Szíve templom* kórusában is (VIII. kerület, Mária utca, ezt 20 évig, 1931–1950-ig vezette),

de 1947-ben elvállalta az *I. kerületi Krisztina-kórust* is (Krisztinavárosi Havas Boldogasszony templom), ahova barátja a Mária utcából motoron szállította át az ottani misére. Szerény párhuzam volt, hogy diplomám megszerzését követő első két évben én is e két templom között közlekedtem kéthetente, Mária utcai kántori teendőim mellett. Kiderült, hogy a *Jézus Szíve* templomból sok művének kottáját átmentette, így ezek a kéziratok legalább megmenekültek az 1949–50-es államosítás után. Sajnos, sokáig nem vezethette a *Krisztina kórust* sem, mert „jóakarói” feljelentették, s mivel nem akarta családját veszélybe sodorni, így Czigány György folytatta munkáját.

Itt ismerhettem meg tehát sok Deák-Bárdos művet, miséket, misék változó részeit, melyeket ő kantátáknak nevezett, motettákat, amelyeket rendszeresen elővettünk és énekeltünk. Nyolc év után, sajnos, fel kellett oszlatnom a kórust, mert már nem lehetett biztosítani a megfelelő színvonalat. Sajnos, Deák-Bárdos Györggyel is alig találkozhattam, aki akkor már nagybeteg volt, de egy-egy alkalommal elhozták az ottani misére. Mindezek jelentőségére csak évek múltán döbrentem rá, s azt hiszem, nem kellett megbánnom, hogy az ő életművét próbáltam összegezni a magam tudása szerint.

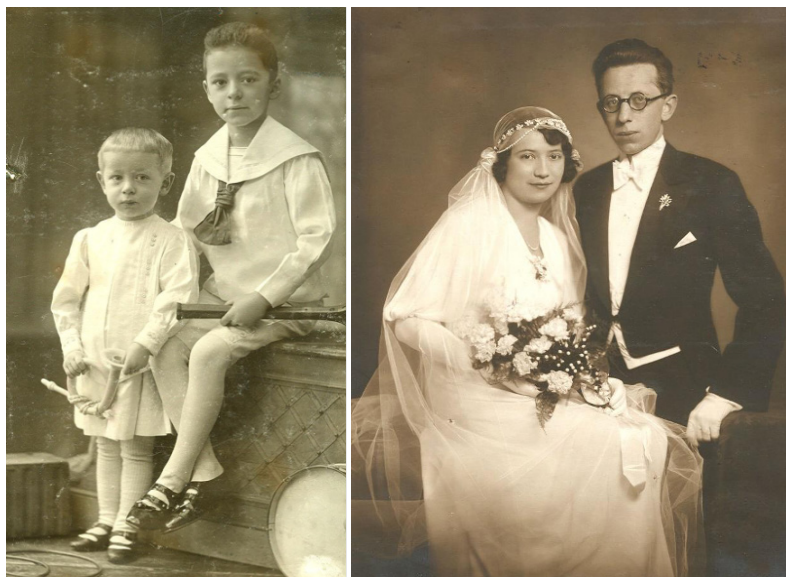
Bárdos Lajosról sokkal többet lehetett és lehet tudni, nemcsak azért, mert műveihez hozzá lehetett férni, minden kiadott kötetét, könyvét ismertük, az ő legújabb könyveiből tanultunk a Zeneakadémián, olvashatta az érdeklődő Mátyás János interjúkötetét, sok kollégától hallhattunk személyes emlékeket, élményeket. Az utóbbi évtized termése Ittész Mihály kiskönyve, s nemrég, számomra betetőzésként, Dr. Brückner Huba nagyszerű kötete (Mátyás, 1996; Ittész, 2009; Brückner, 2017).

Kutatásaim során érzékenyen érintett a tapasztalat, milyen „furcsa” dolgok történtek a 20. században. Pont a század közepén (több kollégájával együtt) egy addig virágzó egyházzenei, zeneszerzői pálya egyik napról a másikra teljesen háttérbe, szinte ismeretlenségbe szorul, átalakul, az addig az ország sok nagy templomában vasárnapról vasárnapra felhangzó művek eltűnnek a zenei köztudatból. Pedig családi dokumentumok bizonyítják, hogy sok országban, köztük az USA-ban is bemutatják és énekelték néhány miséjét, motettáit, nemcsak a leginkább közismert Éli, Élit. A 20 éven át felépített koncepció alapuló sorozatok az íróasztalfiókban folytatódtak.

Tervei között szerepelt, hogy a *Hozsanna* népekeiből minél többet feldolgozzon, felhasználjon műveiben; a 70 kantátának nevezett, az év minden vasárnapjára és ünnepnapjára kiterjedő változórész-sorozat otthoni „hobbiként” teljesséjen ki. 70 éves korában jegyezte fel, hogy kész a 70 kantáta. Ezeknek az offertóriumaiából általa összeválogatott és id. Sapszon Ferencnek a Rádióba eljuttatott 12 motettakézirata vált ismertebbé a *Parascève* tételei mellett. Sapszon Ferenc a rádióon kívül amatőr kórusaival is énekelte ezekből. Persze, a kitartás, hivatásszeretet más formákban megtalálta a folytatást.

3–4. kép

„Gyuri és Lajos” 1909; Lengyel Erzsébet és Deák-Bárdos György 1934 (Forrás: családi archívum)

5. kép

A család 1950-ben (DBGy)
(Forrás: családi archívum)

A Bárdos család történetéből szeretnék néhány párhuzamot említeni. A családban két fiú volt, Lajos és György (3., 4. és 5. kép), ők lettek a hivatásos zenészek, zeneszerzők, nagy hatású pedagógusok, karnagyok, szakcikkek szerzői, a magyar kórusélet jeles képviselői, motorjai, ki-ki a maga lehetőségei szerint. Még éveik száma is majdnem megegyezik (87, 86). Mindketten több hangszeren játszottak. György, ha kellett, trombitált, csellózott, zongorázott. Diplomái között szerepel az orgonaművészi is.

Mindketten Siklós Albertnél tanulták a zeneszerzést, György nála is diplomázott. Lajos néhány év után Kodály híres osztályába került. Már zeneakadémista korában a Cecília kórus orgonistája lett, sok évig kísérte az énekkart, illetve vezényelte saját műveit. Későbbi feleségével, Lengyel Erzsébettel is itt ismerkedtek meg, aki Lajos énekkarainak állandó szólistája volt, még a Mátyás templomban is. Megegyezésük alapján György vitte tovább a család Deák-előnevét, amit 1945-ben, a politikai helyzet miatt, nyilvánosan töröltetett a *Magyar Kórusban* közzétett felhívásában. (6. kép)

6. kép

Magyar Kórus XV. évf. 1945. 60. sz.

nagy a férfikarra mutat — a Tisztelet Bándi énekli.

Nevetés.
Következő próbán a férfiak ismételtén elhibáz valami!

— Urain, vigyázzatok, a T. B-re más megféléis is van a zsemben! Hogy ne mondjam, jelenthet például Tokélessen Bándi is!

Nagyobb nevetés. A női kar oldalán enyhe kárörömmel színeve.

A következő percben a fehérszép húsz el valamit. A karnagy lecsap rájuk:

— Persze, persze, S. A... Süket Angyalok.

Még nagyobb nevetés. A férfiak oldalán enyhe kárörömmel színeve... (buzdítási)

Az előfizetések, tagdíjak, rendelések **előfizetését** mindenkor a hivatalos **könyvszorszáma** alapján való **Árúzá** **teljesítés** kériük ezért. A szerzőknek gyakori változása miatt azonban **kérniük** kell a **küldemény** **közbevitel** után a **24 óra** **belül** **való** **szíves** **pénzfelvétel**, **különb** **igen** **nagy** **káro** **ok** **érik** **az** **ostrom** **által** **amely** **is** **megvissz** **kiadóhiva**l. E **felkutat** **ben** **előfizetőnk** **és** **rendelőnk** **fordul** **jóindulatát** **nyomatékosan** **kériük** **és** **bizalommal** **várjuk**.

Felhívás. Felkérem az énekesrend tagjait, hogy ezentúl nevem mellől minden vonatkozásban — műsorokon, kottákon, cikkeken stb. — hagyják el a „Deák” előnevet.

Bárdos György szóf. gimn. tanár, a bp-i Jézus Szíve-templom karnagya.

ÜZENETEK

Első békes karcsenyünk utjuk hat év óta. Az igaz béke nyugalmát és aránylagos gondtalanását azonban még messze vagyunk. A közelgő ünnepek alkalmával szeretnénk kívánni minden olvasónknak, hogy az a légtér, mely a bellehemi Kisdod születését körülvevő, minél több elérkezék mindannyjunkhoz.

Elemléseiben való fizetés kértünk mult számunkban előfizetőinkétől. Miután ez az akció részben a szállítási nehézségek, főleg azonban az állítólagos életmód miatt csődöt mondott, visszavonjuk ezt a kérésünket.

Akk még nem fizették be a MK mult számában hirdett előfizetési díjat, illetve OMCE-tagdíjat, azokat kértünk lell, hogy az az/á sokszorosan drágult költségek miatt folyó 1945. évre előfizetéseket (nem OMCE-tagok) 4000 pengőf, OMCE-tagok pedig tagdíjként és egyben előfizetés kért 2000 pengőf szíveskedjenek bekioldni. De azt is kértünk lell, hogy minél több, hiszzen a nyomda- és papírárak napról napra emelkednek. Ez a díj-emelés kisebb, egyrészt a könyvszorszáma emelkedésével, de egyben az alkalmazotti fizetésekével is; reméljük tehát, hogy előfizetőink megértéssel lesznek és nem vonják meg támogatásukat az egyházzel szemőől.

Két alapvető mű:

Kodály: A magyar népzene.
Rendelőszáma: *9300, alapára: 550 pengő.

Kodály: Iskolai énekgyűjtemény.
Két kötetben. *8081-2, alapára: 15— pengő.

Megrendelhetők: a «Magyar Kórus» kiadóhivatalától

Felelős kiadó: Kortán Gyula.

Székhely: r. t. Budapest. Felelős vezető: Nedeckzy László.

Felhívás. Felkérem az énekesrend tagjait, hogy ezentúl nevem mellől minden vonatkozásban — műsorokon, kottákon, cikkeken stb. — hagyják el a „Deák” előnevet.

Bárdos György
szóf. gimn. tanár,
a bp-i Jézus Szíve-templom
karnagya.

Érdekesség, hogy néhai id. Sapszon Ferenc, akivel sokat jártunk zsűrizni, amikor egy alkalommal szóba került Deák-Bárdos György neve, említette, neki birtokában van egy levél 1981-ből, amelyben kéri az előnév visszaállítását. Rajtam keresztül így a család birtokába kerülhetett ez a kordokumentum. (7. kép)

7. kép

*Deák-Bárdos György levele a karnagyhoz
(Forrás: családi archívum)*

Kedves Karnagy Ur!

Mellékelten itt küldök részedre a kórusműveim közül néhányat. Mind a 12 motetta eredetileg liturgikus célokra készült, de azt hiszem, hogy hangverseny tereben is megállják a helyüket.

Egyébként az a kérésem, hogy nevemet - mint zeneszerzőt - mindenkor mint Deák Bárdos György művésznevet használni sziveskedjél, /kottákon, műsorokon, stb./ tekintet nélkül arra, hogy az eredeti kéziratban szerepel-e a Deák előnév, vagy sem /pl. Parasceve, Szél, stb./. Fivérémmel közös kívánságunk ez, ugyanis így szeretnénk elkerülni a műveink szerzősége körül keletkező esetleges keveredést.

Sok szeretettel ölel

Budapest, 1981. október

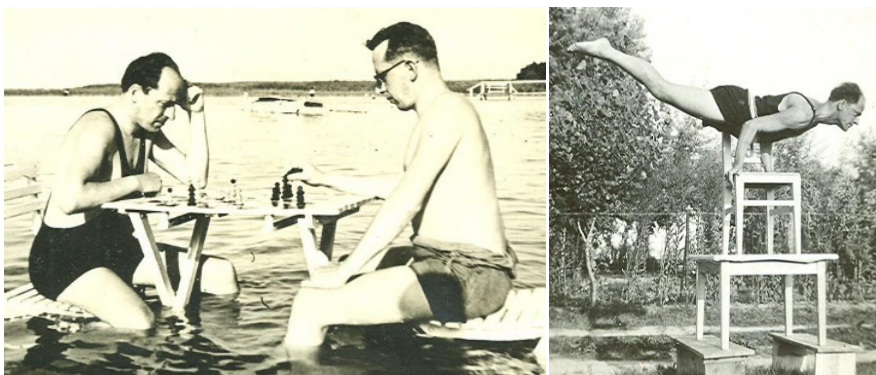
Deák Bárdos György

Lajos és György sok területen hasonló érdeklődésűek voltak, szerették a szellemi és a testi sportot, az intelligens humort. (8. és 9. kép)

8–9. kép

Deák-Bárdos György és Bárdos Lajos szabadidejükben

(Forrás: családi archívum)

A Magyar Kórus folyóiratnál Györgynek nemcsak szakcikkei jelentek meg, hanem a humor-rovatnak is ő volt a gondozója. Az évek során hét melléklet fűződik nevéhez *Alla breve* híradó néven, Íródeák tollából. (10. kép)

10. kép

Magyar Kórus XVI. évf. 1946. 63. sz. – Bárdos György által gondozott *Alla breve* rovatból

ALLA BREVE HÍRADÓ

A Névtelen Hősök

Egyre több oldalról halljuk azt a kívánságot, hogy lapunk a jövőben ne csak a karnagyok, hanem a szereplő énekesek nevét is közölje. Hiszen a hangveszenyek igazi súlyát az énekesek viselik, megérdemlik tehát, hogy kilépjenek eddigi névtelenségükből és fáradozásuk jutalmaként egyénenként is részesüljenek a kivívott sikerből. A méltányos kéréseknek eleget téve elsőnek a legelőbb nagy sikerrel szereplő reszege—piskóti „Dalkoszorú” névsorát közöljük. Álljon itt nevük a magyar dalkultúra hőseinek példájaként:

Szoprán:	Alt:	Tenor:	Basszus:
Ciszt Erna	Akapp Ella	Berek Eje	Boros P. Ince
Dil Emma	Bac Ilus	Caris Simi	Doh Anyos
Elestrom Agnes	Ber Tini	Haj Dani	Fá Tinor
Gaz Ella	Rolse Viki	Jónézünk Miki	Hát Izsák
Hiszt Erika	Citad Ella	Kisdi Ákos	Kala Pál
Inval Idus	Göm Böske	Na Gyuri	Kert Elek
Jóf Irma	H:zs Anna	Pi Tóni	Kal Andor
Karam Ella	Kantusz F. Irmus	Pol Dini	Mezzopi Janó
Krokod Ilus	Kecske? Ida	Riz Ortó	Neléppjacipó Imre
Kukor Ica	Kant Ata	Si Elek	Penta Tórika
Mangal Ica	Kva Terka	Si Pista	Princi Pál
Para Zita	Mar Tini	Szem? Elek	Szuri Janó
Sokad Olga	Pizzi Kató	Zen Ede	Zsirosb Odón
Szem Ester	Szajhar Mónika		
Szem E'el	Szem'e Lenke		
Sztak Kajó	Sziba Rita		
Tarant Ella	To? Kara		
Tejes K. Anna	Unda Maris		

Re:ülde:
Megbár Gyula
Kart:tkár,

Kérdés – Felelet.

Kérdés: Tiszelt Szerkesztő Ur, egy izgas kérdésem volna, amitől már hetek óta nem tudok aludni. Ha Kodály megírta a Harmatozzatok-at, vajon Harmatnak mit kellene megírnia?

Felelet: Na mit?

Fontosnak tartották a népzénet, a jóízű közös éneklést, tanítványaikkal és kórusaikkal a legértékesebb zene megismertetését. Bár több szalon kapcsolódott egymáshoz életük, munkájuk, tiszteletben tartották egymás egyéniségét, életét.

Pedagógusi pályájukat kezdetektől jellemezte koruk főként száraz ismeretekre redukált zeneoktatása „fegyelmező tanári” magatartásának elutasítása. Mindketten olyan étellel és értékes zenével töltötték meg óráikat a legalsótól a legfelsőbb szintig, ami már önmagában felkeltette a diákok érdeklődését. Népdalok, kánonok, értékes zenei szemelvények tanításával kezdték zenepedagógiai pályájukat a Werbőczy Gimnáziumban, ahová maguk is jártak, s itt, egymást követve kezdtek tanítani. A Lajos által megkezdett, a korábbiaktól teljesen eltérő, az éneklést megszerettető munkáját és nagyszerű énekkari tevékenységét György folytatta, s az ő 120–130 fős kórusai is rendszeresen szereplői voltak a kóruséletnek. Lajos 1924-ben a Zeneakadémiára került Harmat Artúr meghívására, György pályafutása viszont jóval rögzösebb úton vezetett a Zeneakadémiáig, illetve a tanárképző tagozat katedrájáig. (1. ábra)

1. ábra

Tanári pályám – 52 év története (1928-1980). Deák-Bárdos György saját „összesítése”

1929-30	szept. – jún.		Bp. I. ker. áll. Werbőczy reálgimnázium	1929. Tanári oklevél	
1930-31	"		"	óraadó	Vigadói hangverseny
1931-32	"		"	"	Vigadói hangy. és 2 Rádió hgv.
1932-33	"		"	"	Vigadói hangy. és 1 Rádió hgv.
1933-34	"		"	"	Vigadói hangverseny
1933-34	"		Fery O. -u. tanítóképző és Artilla-u. elemi	hospitálás, gyak. tan. Tanítói oklevél	Fővárosi Énekkar kezd. 1933. XI. 6.
1934-35	szept. – jan.	Beosztás nélkül			
	febr. 27 – ápr. 6.	Székesfőv.	VI. Gömb-u. elemi	helyettes tanító	
	ápr. 26 – jún. 5.	"	Hernád-u. elemi és Ormágy-u. cl.	helyettes tanító	
1935-36	szept. – jún. 27.	"	Vörösvári-u. elemi	" egész éves beosztás	Beszámított főv. szolgálat kezdete: 1935. I. 1.
1936-37	szept. – jún. 27.	"	"	"	Fogalomtétel 1937. III. 16.
1937-38	szept. – jún. 18.	"	Csalogány-u. és Németvölgyi-u. cl.	"	Énektanítói kinevezés: 1938. IV. 1. Főisk. énektanárjelöltek nálam: 1938. III. 28 –IV. 7.
1938-39	szept. – jún. 18.	"	"	rendes tan. kinev. 1938. IV. 1.	Főisk. énektanárj. nálam: 1938. XII. 5 – 15. Esküvétel
1939-40	szept. 11 – ápr. 1.	"	Csalogány-u. és Márvány-u. felsőkeres. és Németvölgyi-u. cl.		Népszámlálás: 1939. nov.
	ápr. 2 – 21.		Nagymező-u. és Timár-u. Polgári isk.		Népszámlálás: 1939. dec.
	ápr. 22 – jún. 18.		Csalogány-u. és Márvány-u. felsőkeres. és Németvölgyi-u. cl.		
	júl. 9 – 31.		II. ker. előjáróság mérnöki osztály		
1940-41	szept. 12 – 29.	"	Csalogány-u. és Vörösvári-u. cl.		
	szept. 30 – nov. 9.		Gyáli-u. polgári		
	nov. 10 – ápr. 29.		Csalogány-u. és Vörösvári-u. cl.		
	ápr. 29 – jún. 10.		Gyáli-u. polgári		

1941-42	szept. 11 – 26.	"	Németvölgyi-u. – Érdi-u. el. – Márvány-u. kereskedelmi		Váli-úti eszi (anfolyam kezdete: 1942. III. 2. Főiskolai énektanárjelöltek nálam: 1942. IV. 10 – 20.	
	szept. 27 – nov. 4.		Honvéd-u. – Kőrház-u. polgári			
	nov. 5 – –		Hitegkúti-u. – Városmajor – Márvány-u. el.			
	nov. 5 – jún. 25.		Váli-u. polgári			
1942-43	szept. 17 – jún. 25.	"	Gyáli-u. polgári		mezőgazdaságtant is tanított. Fővárosi énekkar bef. 1943. VI. (Tíz évig)	
1943-44	szept. 11 – okt. 23.	"	Városháza – műlyfűző-hivatal	Polg. isk. tan. kinev. 1944. VI. 1.		
	nov. 3 – 10.		Gyáli-u. polgári			
	nov. 3 – május 15.		Rottenbiller-u. és Elnök-u. polg.			
	május 16 – júl. 12.		VII. ker. Adóhivatal			
1944-45	júl. 13 – apr. 2.		Rottenbiller-u. és Elnök-u. polg.		Ig. helyettes (Vm.-u). Esti tanf. bef. 1944. X. 24. (Mester-u.)	
1945-46	ápr. 3 – szept. 20.		Városmajor-u. polg.	Gimm. tan. kinev. 1945. XI. 1.	Főisk. tanárjelöltek nálam: 1946. V. 13-23.	
	szept. 21 – jún. 19.	Nagyatádi-u. polg. és Eötvös gimnázium				
1946-47	aug. 25 – okt. 19.	}	Városmajor-u. polg. és Eötvös gimn. + Zeneműv. Főiskola		Zeneművészeti Főiskola: 1946. szept. 24.	
	október – jún. 27.		Eötvös-gimn. + Z. Főisk.			
1947-48	szept. – jún.		Eötvös-gimn. + Z. Főisk.			
1948-49	szept. – jún.		Eötvös-gimn. + Z. Főisk.			
1949-50	szept. 1 – aug. 20.		Szilágyi Ált. Lánygimn. + Z. Főisk.			
1950-51	aug. 21 – szept. 1.		Áldás-u. ált. iskola		Ált. gimn. énektanítás megszűnik (Ped. gimn.-ban nem) önálló hangverseny + rádiószereplés	
1951-52	szept. 1 – aug. 31.		Áldás-u. ált. iskola		1952-1954 Erkel F. Zeneművészeti Szakiskola	
1952-53	szept. 1 – aug. 31.	} 5	„Erkel Ferenc” Zeneművészeti Szakiskola és Zenei gimnázium	Zeneművészeti szakiskolai kinev. 1952. IX. 1.		
1953-54	szept. 1 – aug. 31.		„Erkel F.” Zeneművészeti Szakisk. és Zenei gimn.			1954 – Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola (egyestive az Erkel Szakiskolával)
1954-66	szept. 1 – aug. 31.		„Bartók Béla” Zeneművészeti Szakisk.	1964.: „Kiváló tanár”		
1966-73	szept. 1 – nov. 30.		„Liszt Ferenc” Zeneművészeti Főiskola docense, majd tanára. Nyugdíjas szerződése.	Zeneművészeti Főiskolai kinev.: 1966. IX. 1. 1973.: „Kiváló dolgozó” 1979.: Arany diploma		

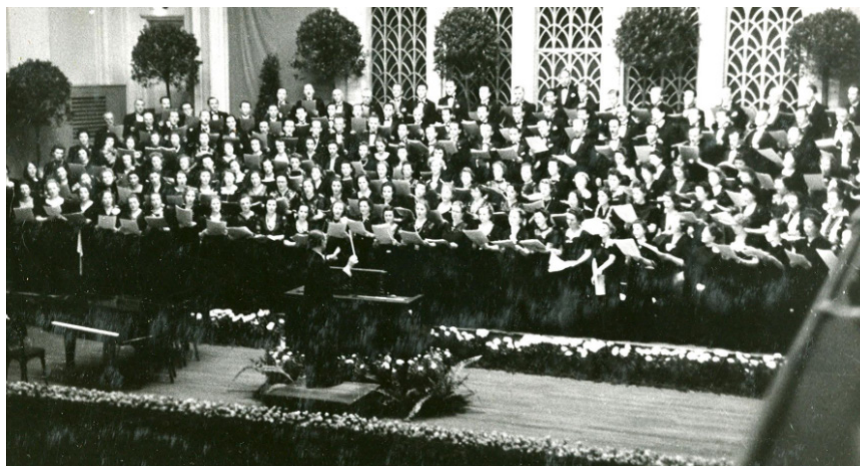
Talán látható a táblázatból, hogy a fővárosi helyettes tanárnak milyen feladatai voltak, s hosszú évek alatt léphetett elő kinevezett tanárrá, ahol nem kéthetente, havonta kellett, egyszerre több iskolában is helyettesíteni. Ő ezen áldatlan körülmények ellenére mindenhol rögtön kórusokat is működtetett. A „ranglétra” teteje 1946-ban a Zeneművészeti Főiskola (Zeneakadémia) volt, ahol 4 évig taníthatott óraadóként, de őt 1950-ben könnyű volt elmozdítani innen, Lajost „csak” félreállították egy időre. Folytatva gimnáziumi és zeneművészeti szakiskolai pályáját, eljutott a közben megalakult Tanárképző professzori székébe, ahol nyugdíjazásáig már sokkal nyugodtabb körülmények között dolgozhatott.

A 40-es években a tanítás, iskolai és templomi kórusok vezetése mellett – többek között a *Székesfővárosi Énekkar* másodkarnagyaként – saját felnőtt világi kórusa is volt: Jutagéri Testvériség kórus (1941–1944). Az ötvenes évekre már szinte csak ezek maradtak: a *Fővárosi Takarító Vállalat kórusa* (1950–1956-ig; a híres-hírhedt „Kultúrversenyeken” díjakat nyertek, 1953-ban már a 100. koncertjük volt. A kor érdekessége, hogy még szakfelügyelő is járt náluk.), a *II. kerületi Tanácskórus* 1952–1953-ig, *Gondozónők kórusa* 1953–1954-ig, *Takarító Szövetkezet kórusa* 1954–1956-ig. (11., 12. és 13. kép)

11–12. kép

Székesfővárosi Énekkar; Juta-kórus a Zeneakadémián

(Forrás: családi archívum)

13. kép

1953. Állami Irodaellátó Vállalat Vegyeskara

(Forrás: családi archívum)

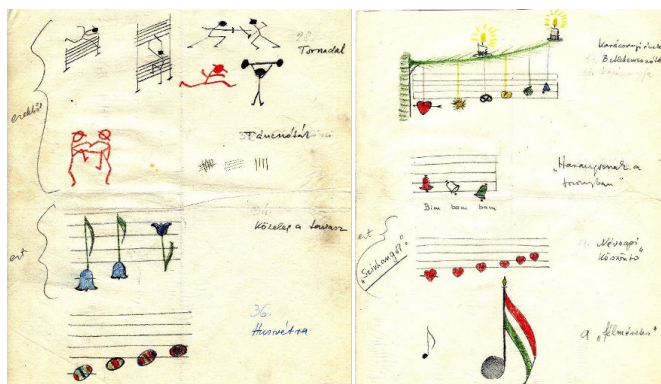

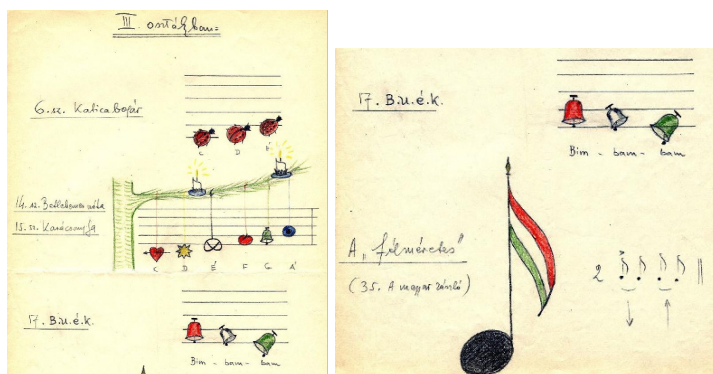
A hatalmas életműből szemelvényeket emeltem ki, amelyek talán példát mutatnak arra, hogyan lehet az éneket, éneklést élővé varázsolni.

Néhány példa, hogyan gondolta 1939-ben az „Eleven hangjegyek” segítségével az iskolai munka változatosabbá tételét. Sajnos, ezek is kéziratban maradtak, néhányat közülük előadásaiban felhasznált. (14. képcsoport)

14. képcsoport

Bárdos Lajos „Eleven hangjegyek” – Kéziratban megmaradt iskolai segédlet-tervezet
(Forrás: családi archívum)

Befejezésül a Szolfézszeretők könyvének egyik fejezetéből néhány gondolat, a cím: *A tanár tulajdonságai (kézirat – kihagyásokkal)*.

És még milyen tulajdonságokkal rendelkeznek a tanár?

Legyen minden munkájában alapos. Ismerje jól az anyagot, amit tanít, ismerje egészében és részleteiben, ismerje összefüggéseiben és távlataiban.

A tanításra való felkészülési munkájában legyen gondos és körültekintő. Sohasem álljon készületlenül a tanulók elé.

Tanítási munkájában legyen határozott, de sohasem elbizakodott, vagy megfellebbezhetetlen.

Legyen munkájában kötelességtudó és következetes, de nem merev, vagy fölényeskedő.

Ne felejtse el, hogy nem csak tanítani kell, hanem nevelnie is.

Legyen optimista. Bízék munkája sikerében akkor is, ha az nem is mutatkozik meg azonnal.

Igyekezzen a tanár fokozatosan minél több jó tulajdonságra szert tenni, hogy példájával sok jóra tudja tanítani növendékeit, hiszen állandóan számos gyermekszempár figyeli szavait, tetteit, minden mozdulatát, s azokat önkéntelenül is utánozza. Ezért is a leghatásosabb nevelés a példamutatás (Bárdos, é.n.).

Bárdos Lajos és Deák-Bárdos György

Az itt felhasznált képek, dokumentumok legnagyobb részét a család tulajdonában lévő anyagok képezik, melyeket fia, Bárdos Bence engedélyével használhattam fel.

Irodalom

Bárdos, L. (é.n.). *Szolfézsometodika*. Kézirat.

Brückner, H. (2017). *Egyenes úton – Bárdos Lajos élete*. Bárdos Lajos Társaság.

Ittész, M. (2009). *Bárdos Lajos - Magyar Zeneszerzők* 36. Mágus.

Mátyás, J. (1996). „Hány színe van az életnek?” *Beszélgetések Bárdos Lajossal*. Ikon.

Döbrössy, J.**How to bring life into singing?**

In the middle of the 20th century, the flourishing life and profession of church music and their composers, was almost vanished and forced into the background. The works composed by Bárdos Lajos disappeared from the public consciousness of music. At the same time, family documents prove that his masses and motets were performed and sung in many countries, including America. The series of music based on the concept built over 20 years continued, but his works remained in his the desk. From manuscripts and photographs found in family archives the study shows interesting images of careers of exemplary composers and music educators.

Keywords: Lajos Bárdos, György Deák-Bárdos, oral history, history of music, music pedagogy

Döbrössy János: <https://orcid.org/0000-0003-4790-0199>